

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 7 juli 1914 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å utgifterna för kapitalökning, i vad dessa angå statens vattenfallsverk.
(4:e avd.)

1:o) I den till riksdagen den 18 maj 1914 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under titel »utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet», beträffande vattenfallsverken föreslagit riksdagen att av det för anläggning av ny farled mellan Vänersborg och Göteborg av riksdagen beviljade anslaget å 22,800,000 kronor för år 1915 anvisa ett belopp, att utgå av lånemedel, av 3,000,000 kronor.

Anslag för anläggning av ny farled mellan Vänersborg och Göteborg. [20.]*

Utredningen i ärendet återfinnes i det vid den till årets första riksdag avlåtna statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» fogade statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1914 sid. 172—173.

Utskottet, som icke haft något erinra mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, hemställer,

att Riksdagen må av det för *anläggning av ny farled mellan Vänersborg och Göteborg* beviljade anslaget å 22,800,000 kronor för år 1915 anvisa ett belopp av 3,000,000 kronor.

Angående sättet för anskaffande av ifrågavarande medel kommer utskottet att framdeles avgiva yttrande.

*) Hänvisar till punkt i K. M:ts proposition nr 1 den 18 maj 1914.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 6 saml. 18 häft. (Nr 25—26.) 1

Anslag till
påbörjande
av en tredje
utbyggnad
av Troll-
hätte kraft-
station.

[21.]

2:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för påbörjande av vissa arbeten för en tredje utbyggnad av Trollhätte kraftstation för år 1915 anvisa, att utgå av lånemedel, ett anslag av 300,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att därav förskottsvis under år 1914 av tillgängliga medel utanordna 200,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till det vid statsverkspropositionen den 18 maj 1914 under rubrik »utgifter för kapitalökning», fogade statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 maj 1914, sid. 65—79.

Sedan 1906 års riksdag anvisat 750,000 kronor för påbörjande av den för vattnets framledande till Trollhätte kraftstation erforderliga kraftkanalen, beslöt 1907 års riksdag på av Kungl. Maj:t därom gjord framställning anläggande av en kraftstation i enlighet med uppgjort förslag och beviljade för ändamålet ett anslag av 7,750,000 kronor, utöver förut anvisade 750,000 kronor. På Kungl. Maj:ts framställning anslög därefter riksdagen 1908 ett belopp av 2,800,000 kronor för en s. k. andra utbyggnad av kraftstationen.

Till omnämnda första och andra utbyggnaderna av kraftstationen anvisade riksdagen sedermera år 1913 på förslag av Kungl. Maj:t ett tilläggsanslag av 130,000 kronor samt medgav, att de till kraftverket under byggnadstiden influtna inkomster å tillhoppa 196,170 kronor 66 öre finge användas till täckande av de återstående utgifter för kraftstationens första och andra utbyggnad, som ej kunde bestridas med ovannämnda anslag å 130,000 kronor. Samtidigt beviljade riksdagen 160,000 kronor för vissa för en tredje utbyggnad av kraftstationen avsedda anläggningar, vilka utförts i samband med andra utbyggnaden av den anledning, att kostnaden därigenom blivit väsentligt mindre, än om arbetena uppskjutits till tredje utbyggnaden. En tredje utbyggnad har nämligen redan från början förutsatts och anstalter för dess möjliggörande hava tid efter annan vidtagits.

Under förutsättning att ökningen i avsättning av elektrisk energi från Trollhätte kraftverk sker i enlighet med de beräkningar, vilka av departementschefen i statsrådsprotokollet meddelats och vilka synas vara uppgjorda med nödig försiktighet, skulle gränsen för den nuvarande kraftstationens leveransförmåga vara uppnådd redan år 1916. Då den tid, som kräves för en tredje utbyggnad, anslås till 2 å 2^{1/2} år, är det nödvändigt att redan innevarande år påbörja nybyggnaden, därest icke utvecklingen av kraftdistributionen skall avbrytas.

Omfattningen av den tredje utbyggnaden är i viss mån beroende av ännu ej avslutade underhandlingar om visst markförvärv, om avlösning av rätt till vattenuttagning från trafikkanalen med flera frågor. På grund härav finnas ännu endast preliminära beräkningar rörande kostnaden för tredje utbyggnaden. Enligt föreliggande alternativa förslag skulle kostnaden utgöra:

I. 4 maskinenheter installeras.

Kostnad utan ny tilloppskanal	kr. 6,040,000: —
» med » »	» 7,490,000: —

II. 3 maskinenheter installeras.

Kostnad utan ny tilloppskanal	kr. 4,930,000: —
» med » »	» 6,380,000: —

Räntabiliteten för en tredje utbyggnad har beräknats till 7,1 respektive 12,8 % å det därför erforderliga anläggningskapitalet, allteftersom utbyggnaden sker enligt det ekonomiskt ogynnsammaste eller det gynnsammaste av de framlagda alternativa byggnadsförslagen.

Ehuru utarbetade förslag icke föreligga beträffande den nu ifrågasatta utbyggnaden av Trollhättans kraftstation och det således icke låter sig göra att fullt överblicka kostnaderna för en dylik anläggning, synes förtänksamheten bjuda, att det av Kungl. Maj:t för ändamålet äskade anslaget nu beviljas. Ett avbrott i utvecklingen av kraftdistributionen synes nämligen så vitt möjligt böra undvikas; och det är därför av vikt att snarast möjligt igångsätta de förarbeten för den tredje utbyggnaden, vilka äro av särskilt tidsödande beskaffenhet. Det synes utskottet vara så mycket större skäl för en dylik åtgärd, som ifrågavarande arbeten kunna bedrivas oberoende av vilket alternativ för en tredje utbyggnad, som sedermera väljes. Ett bifall till Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag föregriper alltså icke det beslut rörande den tredje utbyggnaden i dess helhet, som riksdagen framdeles kan komma att fatta.

En ytterligare omständighet, som talar för ett omedelbart påbörjande av företaget, är, att enligt beräkningar, som gjorts med ledning av gångna tiders erfarenheter, innevarande sommar torde komma att erbjuda ett jämförelsevis lågt vattenstånd i Göta älv, vilket i hög grad gynnar utförandet av arbetena i Olidehålan. Genom att företaget redan i sommar igångsättes, kan också beredas fortsatt arbetstillfälle för åtskilliga

vid vattenfallsstyrelsens andra anläggningar tillsvidare anställda och för ändamålet lämpliga arbetare, vilka annars måste avskedas.

De anförda räntabilitetsberäkningarna synas giva vid handen, att en tredje utbyggnad ur affärssynpunkt kan anses vara väl motiverad. I detta sammanhang tillåter sig utskottet beträffande avkastningen av de redan befintliga kraftverksanläggningarna vid Trollhättan ur de av statskontoret utgivna statistiska tablåerna till belysning av statens affärsverksamhet m. m. år 1913 anföra följande:

Om man bortser från det uppskattade värdet å den icke genom köp förvärvade vattenkraften i Trollhätte strömmar uppgick avkastningen å de i Trollhätte kraftverks driftfärdiga anläggningar nedlagda anslagsmedel m. m. under år 1913 till 6,38 procent. Beräknas värdet av all den vattenkraft, som under samma år tagits i användning, var avkastningsprocenten 4,76. Överskottet å det under året i medeltal disponerade kapitalet, innefattande både driftfärdiga och icke driftfärdiga anläggningar samt jämväl det uppskattade värdet å hela den före reglering tillgängliga vattenkraften i Trollhätte strömmar, utgjorde 3,41 procent.

Tages hänsyn till å ena sidan att under år 1911 motsvarande procenttal voro respektive 4,24, 3,33 och 2,22 samt å andra sidan att under år 1913 blott 60 procent av Trollhätte kraftverks leveransförmåga togs i anspråk, ävensom att inkomsterna av försäljning av den ytterligare kraft, som det nuvarande kraftverket kan producera utöver den år 1913 sålda, nästan oavkortade komma statsverket tillgodo, enär utgifterna endast i ringa mån ökas vid stegrad avsättning, så synes det ekonomiska utbytet av Trollhätte kraftverk kunna betecknas såsom tillfredsställande.

I enlighet med vad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att riksdagen må för *påbörjande av vissa arbeten för en tredje utbyggnad av Trollhätte kraftstation* för år 1915 anvisa ett anslag av 300,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav förskottsvis under år 1914 av tillgängliga medel utanordna 200,000 kronor.

Angående sättet för anskaffande av ifrågavarande medel kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

Inköp av inventarier för Porjus kraftverk.

3:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för inköp av inventarier för Porjus kraftverk för år 1915 anvisa ett anslag av 100,000

kronor med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1914 av tillgängliga medel utanordna 50,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 sid. 173—174.

Mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet icke haft något att erinra, vadan utskottet hemställer,

att riksdagen må för *inköp av inventarier för Porjus kraftverk* för år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1914 av tillgängliga medel utanordna 50,000 kronor.

4:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning och under åberopande av vad i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914, sid. 174, i ärendet anförts, hemställer utskottet,

att riksdagen må av det för *reglering av Stora Lule älvs vattensystem ovanför Porjus* beviljade anslaget å högst 1,000,000 kronor för år 1915 anvisa återstående beloppet, 500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1914 av tillgängliga medel utanordna beloppet.

Anslag till
reglering
av Stora
Lule älvs
vattensystem
ovanför
Porjus.

[23.]

Angående sättet för anskaffande av ifrågavarande medel kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

5:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag och under hänvisning till vad statsrådsprotokollet den 14 januari 1914, sid. 175—176 i ämnet innehåller, får utskottet hemställa,

att riksdagen må av det för *anläggande av ett statens kraftverk vid Älvkarleby* beviljade anslaget å 9,210,000 kronor för år 1915 anvisa återstoden 1,110,000 kronor.

Anslag för
anläggande
av ett sta-
tens kraft-
verk vid
Älvkarleby.

[24.]

Angående sättet för anskaffande av omförmälda medel kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

Ångkraft-
central vid
Älvkarleby.
[25.]

6:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anläggande av en ångkraftstation för statens kraftverk vid Älvkarleby bevilja ett anslag av 1,000,000 kronor samt därav för år 1915 anvisa ett belopp av 400,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid. 176—182 i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag åsyftar att bereda möjlighet till avsättning av en större del av vattenkraften vid Älvkarleby såsom prima kraft (tillgänglig året om) än vad för närvarande kan ske. Då den prima kraften visat sig vara begärlig, medan svårighet uppstått att avsätta den s. k. sekunda kraften (tillgänglig endast en del av året), har utskottet visserligen icke haft något att invända mot syftet med den förevarande framställningen. Den förebragta utredningen synes emellertid särskilt i avseende å kostnadsberäkningarna icke vara av den beskaffenhet, att riksdagen på grundval av densamma nu bör fatta beslut i ärendet. Någon större olägenhet av ett uppskov med frågans avgörande torde så mycket mindre föreligga, som platsen för ångcentralens förläggande ännu icke lärt kunna bestämmas och ej heller några utarbetade ritningar till byggnadens utförande ännu föreligga. Med hänsyn till den jämförelsevis korta tid, som återstår intill dess nästkommande lagtima riksdag skall sammanträda, synes fördenskull frågans avgörande kunna framskjutas till nästföljande år.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke må av riksdagen bifallas.

Ledningar
för distri-
buering av
elektrisk
energi från
statens
kraftverk.
[26.]

7:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för år 1915 anvisa ett belopp, att utgå av lånemedel, av 2,200,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, användas för anläggning av ledningar, avsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1914 av tillgängliga medel utanordna 1,000,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 sid. 182—187.

Hitintills hava anslag för distributionsanläggningar beviljats särskilt för vart och ett av statens kraftverk. Enligt Kungl. Maj:ts nu

föreliggande förslag skola samtliga anslag för dylikt ändamål sammanföras till ett enda anslag, vilket efter av vattenfallsstyrelsen framlagt förslag av Kungl. Maj:t skall fördelas å de till de olika kraftverken hörande distributionsanläggningarna. Mot införande av en dylik ordning synes det utskottet så mycket mindre vara något att erinra, som därigenom marginalen för oförutsedda behov av ledningar, vilken hittills måst beräknas för varje särskilt ledningsnät, blir gemensam för dem alla och på grund därav kan beräknas till ett lägre belopp.

Då utskottet icke har något att erinra mot storleken av det utav Kungl. Maj:t begärda anslaget, får utskottet hemställa,

att riksdagen må för år 1915 anvisa ett belopp av 2,200,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, användas för *anläggning av ledningar, avsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk*, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1914 av tillgängliga medel utanordna 1,000,000 kronor.

Angående sättet för anskaffande av ifrågavarande medel kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

8:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för utvidgning av den mellan Maren och Saltsjön belägna delen av Södertälje kanal bevilja ett anslag av 550,000 kronor samt därav för år 1915 anvisa ett belopp, att utgå av lånemedel, av 300,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 sid. 192—194.

Utvidgning
av
Södertälje
kanal å
delen
Maren—
Saltsjön.
[27.]

I anledning av därom avlåten proposition beslöt 1913 års riksdag, att Södertälje kanal å sträckan från Maren till Saltsjön finge för en kostnad, icke överstigande 550,000 kronor, utgrävas för 5,5 meter djupgående fartyg.

Då Kungl. Maj:ts nu förevarande framställning, som grundar sig på detta riksdagens beslut, ej givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa,

att riksdagen må för *utvidgning av den mellan Maren och Saltsjön belägna delen av Södertälje kanal*

bevilja ett anslag av 550,000 kronor samt därav för år 1915 anvisa ett belopp av 300,000 kronor.

Angående sättet för anskaffande av ifrågavarande medel kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

Inköp av inventarier och materialier för Södertälje kanalverk.

[28.]

9:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag, hemställer utskottet,

att riksdagen må för *inköp av inventarier och materialier för Södertälje kanalverk* för år 1915 anvisa ett anslag av 5,000 kronor.

Stockholm den 7 juli 1914.

På statsutskottets vägnar:

F. CL:SON WACHTMEISTER.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från Första kammaren: herrar greve *F. Cl:son Wachtmeister*, *O. Jonsson*, *H. F. Lamm*, greve *Ph. O. L. Klingspor*, *A. N. Hahn*, *A. Åström*, *G. M. H. Ekelund*, *F. Berglund*, *J. Nilsson*, *I. E. G. Svensson*, *A. W. Lindh* och *C. I. Asplund* samt
från Andra kammaren: herrar *A. Ekman*, *K. V. Rydén*, *J. Ström*, *G. Odqvist*, *N. E. Lindberg*, *A. Wiklund*, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *J. Olofsson* i Digernäs, *K. O. Strid* och *S. E. Andersson* i Hägelåkra.
